

- Ehrlich A. Medical Terminology for Health Professionals / A. Ehrlich, C.L. Schroeder. – NY : Delmar Cengage Learning, 2009. – 574 p.
- Merriam-Webster online: www.merriam-webster.com

СТАНОВЛЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ З ФАХУ «ОРТОДОНТІЯ» В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ СТОМАТОЛОГІЧНІЙ АКАДЕМІЇ

Галич Л.Б., Курєдова В.Д., Макарова О.М.

Українська медична стоматологічна академія

Проаналізовано особливості вивчення ортодонції на післядипломному етапі навчання. Визначено 5 історичних періодів клінічної підготовки і навчання лікарів-ортодонтів. Надано пропозиції щодо оптимізації післядипломної освіти з фаху «Ортодонція».

Ключові слова: фах «Ортодонція», післядипломна освіта, історичні періоди.

There have been held the analysis of the postgraduate orthodontic education. There has been determined five historical periods of clinical preparation and training of orthodontists. Provided suggestions on optimization of postgraduate education in the speciality "Orthodontics".

Keywords: orthodontics, postgraduate education, historical periods.

Ортодонція як спеціальність сформувалася в 20-х роках минулого століття і розвивалася неоднаково за кордоном і в Україні. На початку ХХ століття в Німеччині були відкриті не тільки кафедри ортодонції, а й факультети. Європейська асоціація ортодонтів функціонує понад 100 років, щороку відбуваються конгреси ортодонтів. У роботі міжнародних форумів беруть участь понад 1500 фахівців із багатьох країн, у тому числі з України. У світі видається велика кількість журналів і навчальної літератури з цієї тематики. Понад 100 фірм зайняті ортодонтичним бізнесом.

В Україні ця спеціальність розвивалася своїм шляхом, на жаль, не завжди правильним. За останні два десятиліття ортодонція стрімко змінюється.

Відомо, що ортодонтичної допомоги потребує досить велика частина населення. Зубощелепно-лицьові аномалії спостерігаються не тільки в дітей, а й у підлітків і дорослих. Більше половини дітей, третини підлітків і дорослих потребують надання висококваліфікованої ортодонтичної допомоги. У зв'язку з розширенням уявлень про взаємозв'язки аномалій прикусу із загальними порушеннями організму надання цього виду допомоги стає соціальною проблемою. Необхідний якісно новий підхід до питань цілеспрямованої підготовки лікарів-ортодонтів [2].

Ми переконані, що лікар-стоматолог після закінчення інтернатури не може працювати ортодонтом, бо він не отримує належних знань із цієї складної і багатогранної спеціальності. За 2 роки навчання в інтернатурі з 3432 годин, виділених на стоматологічні спеціальності, на ортодонцію припадає всього 312 годин на клінічних базах і 66 годин на кафедрі. Разом на вивчення ортодонції в інтернатурі відводиться 378 годин, що становить 11%, тоді як на терапевтичну стоматологію – 30,5 %, на дитячу стоматологію – 27,3%, на хірургічну стоматологію – 14,3 %, на ортопедичну стоматологію – 12 %. Не викладаються в ЗВО пропедевтика ортодонції, фантомний курс з ортодонції, типодонт-курс, зуботехнічний курс.

У наш час фахівці-стоматологи розуміють важливу роль ортодонції в діагностиці та лікуванні багатьох стоматологічних хвороб, одним із факторів виникнення яких є наявність зубощелепних аномалій. Однак після навчання в інтернатурі за спеціальністю "Стоматологія", кваліфікації «лікар-стоматолог загальної практики» випускники займатися ортодонтичною практикою не можуть.

Після закінчення ЗВО молоді спеціалісти не мають належних знань для самостійної роботи з ортодонції, тому завдання циклу «Спеціалізація» з ортодонції та тематичне удосконалення лікарів-ортодонтів покладаються на заклади вищої освіти і факультети з післядипломної освіти.

Історію клінічної підготовки і навчання лікарів-ортодонтів можна розділити на 5 періодів.

I період (до 1957 р.) – період розрізненості лікарів, відсутність шкіл навчання.

II період (1957-1974 рр.) – об'єднання лікарів на 1-й міжреспубліканській конференції лікарів-ортодонтів Прибалтики, організованої в Ризі проф. Д. А. Калвелісом. Учасники конференції дізналися про дослідження представників різних ортодонтичних шкіл: ризької (проф. Д. А. Калвеліс, проф. Л. Б. Треймане, проф. Р. Ю. Палкелс, доцент З. П. Ширака та ін.), полтавської (проф. Л. П. Григор'єва, проф. Г. Б. Шилова та ін.), київської (проф. А. В. Бетельман, проф. С. В. Криштаб, доцент Ю. А. Александрова, доцент С. В. Дорошенко, доцент А. Д. Мухіна та ін.), лєнінградської (проф. А. Я. Катц, проф. Б. К. Костур, проф. В. С. Рубінов, проф. В. С. Рубежова та ін.), казанської (проф. І. М. Осман, проф. Л. М. Демнер, проф. М. З. Мірзагізов та ін.), школи Московського стоматологічного інституту (проф. Б. І. Бинін, проф. В. Ю. Курляндський). Найбільш активно розвивалася в 60-х роках московська ортодонтична школа в Центральному інституті удосконалення лікарів. Нею керувала проф. Л. В. Ільїна-Маркосян.

Ортодонція зародилася в надрах ортопедичної стоматології, розвивалася спільно з нею і була її частиною. В УМСА до 1973 року ортодонцію викладали на кафедрі ортопедичної стоматології, яку очолював доцент Марей М.Р., а згодом – професор Г.Б.Шилова. Професор Л.П. Григор'єва, працюючи на кафедрі ортопедичної стоматології, читала лекції та вела курс ортодонції [4].

III період (1974-1990 рр.) – організація кафедр стоматології дитячого віку, на яких стали викладати ортодонцію співробітники суміжних стоматологічних кафедр.

У 1974 році проф. Григор'єву Л.П. призначили завідувачем курсу стоматології дитячого віку, а в 1976 році – кафедри стоматології дитячого віку.

Спочатку (1974 р.) на кафедрі працювали д. м. н. професор Л. П. Григор'єва, к. м. н. доцент Л. Г. Павленко, к. м. н. асистент М. Т. Куряєва–Муратова, к. м. н. асистент Халанська В. П., к. м. н. асистент А. К. Ніколішин, асистент к. м. н. В. А. Сірик, аспірант Курєдова В. Д. Ці співробітники були в складі курсу, а потім – кафедри стоматології дитячого віку.

До цього часу в СРСР було лише три кафедри аналогічного профілю, з них дві – в Москві (одна – при Московському стоматологічному інституті, друга – при Інституті удосконалення лікарів), третя кафедра згодом була відкрита в Калінінському медичному інституті.

IV період (з 1991 р.) – за сприяння проф. Григор'євої Л. П. наказом ректора проф. Скрипнікова М. С. був виділений курс післядипломної освіти лікарів-ортодонтів при кафедрі післядипломної освіти лікарів-стоматологів ортопедів (зав. курсу – доцент Курєдова В. Д.).

У розвинених країнах визначена відповідна основна градація в стоматології: хірургія, ортопедія, терапія й ортодонція. За даними ВООЗ, тенденції в розвитку ортодонції найперспективніші. У наш час у навчальних закладах Європи й Америки функціонують кафедри ортодонції.

Необхідність відокремлення спеціальності "Ортодонція" та кафедр ортодонції в медичних вишах та інститутах удосконалення лікарів назріла півстоліття тому. Необхідно було ціною великих зусиль організованості та плідної роботи забезпечити становлення ортодонції в Україні, довести на всіх рівнях, що ортодонція – самостійна спеціальність, а не частина ортопедичної чи дитячої стоматології.

V період (з 2001 р.) – з метою покращення в Україні підготовки спеціалістів за фахом «Ортодонція» згідно з листом міністра охорони здоров'я України В. Ф. Москаленка № 8.02.74/1467 від 22.06.2001 р. за наказом ректора академіка М. С. Скрипнікова 23 липня 2001 р. була створена кафедра післядипломної освіти лікарів-ортодонтів.

Згодом наказом ректора академії проф. Ждана В. М. № 185 від 31.09.2005 року кафедру післядипломної освіти лікарів-ортодонтів було реорганізовано в кафедру ортодонції та післядипломної освіти лікарів-ортодонтів, де дисципліну «Ортодонція» вивчали не тільки лікарі, а і студенти.

За наказом ректора академії проф. Ждана В. М. № 136 від 29.06.2010 року було реорганізовано кафедру ортодонції та післядипломної освіти лікарів-ортодонтів у кафедру післядипломної освіти лікарів-ортодонтів і виділена окрема кафедра ортодонції для навчання студентів.

Активній діяльності кафедри ортодонції та підвищенню рівня значущості ортодонції в Україні сприяли дві події: 1) виділення лікарської спеціальності "Ортодонція"; 2) створення Асоціації ортодонтів України, яку очолила д. мед. н., проф. Дрогомирецька М. С.

Після закінчення інтернатури в медичному ЗВО лікарі-стоматологи можуть підвищити рівень теоретичної і практичної підготовки на курсах спеціалізації. Цикл спеціалізації з фаху «Ортодонція» в історії свого становлення має кілька етапів: I – 1992-2002 рр. – інтернатура зі спеціальності «Ортодонція», яка тривала 2 роки і передбачала за типовим навчальним планом і програмою 3424 години на вивчення предмета. Паралельно з цим для лікарів-стоматологів, охочих отримати спеціальність лікаря-ортодонта, з 1997 р. запроваджено 3-місячні цикли спеціалізації – 468 годин. II етап – до 2010 р. У 2002 навчання в інтернатурі тривало 1,5 роки (1092 години), з 2008 р. навчання на циклі спеціалізації для лікарів-стоматологів триває 4 місяці (600 годин). III етап – з 2011 року тривалість циклу «Спеціалізація» з фаху «Ортодонція» стає 10 місяців (1560 годин).

Засвоїти знання з ортодонції та суміжних дисциплін, глибоко знати зміст таких курсів, застосовувати сучасні педагогічні технології (в тому числі комп'ютеризацію) в освітньому процесі – головні складові умови післядипломного навчання спеціальності [3]. Такі умови можуть бути створені на факультеті післядипломної підготовки фахівців-ортодонтів і викладачів із цієї спеціальності або в інститутах післядипломної освіти.

На кафедрі післядипломної освіти лікарів-ортодонтів УМСА застосовуються комп'ютеризовані методи діагностики, зокрема аналіз бічних телерентгенограм голови, відеопрезентації на семінарських заняттях, мультимедійні історії хвороби пацієнтів із зубочелепно-лицевими аномаліями, виготовлення ортодонтичних конструкцій у зуботехнічній лабораторії [4]. Для тестового контролю знань курсантів розроблені програми, у тому числі для атестації різних рівнів знань. Створено фільмотеки для навчання з окремих розділів дисципліни. Кафедра займає одне з лідируючих місць в Україні.

На підставі вищевикладеного вважаємо за необхідне переглянути питання, що стосуються викладання ортодонції в період післядипломного навчання, а саме:

1. Збільшити термін підготовки фахівців-ортодонтів на циклі «Спеціалізація» до трьох років із подальшим регулярним підвищенням рівня знань на курсах удосконалення лікарів за окремими розділами спеціальності.

2. Виділити в зуботехнічних училищах факультет підготовки зубних техніків-ортодонтів.

3. Створити кафедри пропедевтики ортодонції.

Список використаної літератури

1. Історія полтавської школи ортодонції / Курєдова В. Д., Каськова Л. Ф., Ткаченко П. І. [та ін.]. – Полтава: ТОВ НВП «Укрпром-торгсервіс», 2012. – 146 с.
2. Курєдова В. Д. Історія, сьогодення та перспективи медичної післядипломної освіти з фаху «Ортодонція» / Курєдова В. Д., Галич Л. Б., Макарова О. М. // Вісник проблем біології і медицини. – 2018. – Вип. 4, т. 1 (146). – С. 145–150.
3. Підвищення професійного рівня лікарів на циклі «Спеціалізація» за фахом «Ортодонція» / Курєдова В. Д., Галич Л. Б., Дмитренко М. І. [та ін.] // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2016. – С. 119–120.
4. Про необхідність включення елементів зуботехнічної підготовки лікарів-курсантів із фаху «Ортодонція» / Курєдова В. Д., Галич Л. Б., Чикор Т. О. [та ін.] // Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю. – Полтава, 2017. – С. 80–81.